52194

I. évfolyam. SZEGED, 1928 DECEMBER 15. 33. szám.

SZEGEDI SZEMLE

VÁROSFEJLESZTÉSI HETILAP

Felelős szerkesztő: GERŐ DEZSŐ

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

ELNÖK:

MENYHÁRTH GÁSPÁR dr.
egyetemi tanár.

TAGOK:

BERZENCZEY DOMOKOS
müszaki főtanácsos.

DEBRE PÉTER dr.
kórház igazgató-főorvos.

JEDLICSKA BÉLA dr.
királyi közjegyző.

PAP RÓBERT dr.
az Ügyvédi Kamara alelnöke.

REGDON KÁROLY dr.
m. kir. egészségügyi tanácsos.

CS. SEBESTYÉN KÁROLY dr.
tanár, muzeumi őr.

KÓSZÓ ISTVÁN dr.
ny. államtitkár.

KÖRMENDY MÁTYÁS
Ipartestületi elnök, felsőházi tag.

MÓRA FERENC
iró, a muzeum igazgatója.

SZALAY JÓZSEF dr.
a Dugonics-Társaság elnöke.

SZANDTNER PÁL dr.
egyetemi tanár.

TONELLI SÁNDOR dr.
Iparkamarai főtitkár.

ZOLTÁN FERENC dr.
orvos.

TARTALOM:

Klebelsberg Kúno gróf. — Hilf László.
Rózsa-utcán sarokház . . . (Tárca). — Csite Károly.
Telekértékadó vagy Telekértékemelkedési adó? — Pap Róbert dr.
Jogosult-e a Szegedi Kereskedők Szövetségének törvényhatósági frakciója? — Landesberg Jenő dr.
Vázlatok egy város-fejlődéstani studiumhoz. — Szeged aránytalan perifériái. — Dunszt Kálmán dr.
Invitálás Rókusra. — Cserzy Mihály dr.
A tanyakérdéshez. — (L—g)
Külföldi képek az anya- és csecsemővédelemről. X. — Wolf Ferenc dr.
Főiskolai törekvések Szegeden. XX. — Gál Ferenc.
Adattár. — Vasvári Kovács József életrajza és naplója. — Lugosi Döme dr.
Klebelsberg kultuszminiszter ünnepélyes fogadtatása Szegeden. —
Baltazár Dezső református püspök és Horthy István főgondnok Szegeden.
Az alföldi homoktalajok feljavitása.
A városi zálogházról.
Szinház. Salome. — Parasztbecsület. — (b. b. dr.)

Ára 50 fillér.

Magy. kir. Fer. József Tud. egyetem könyvtár Szeged Dugonics tér

EGYETEMI KÖNYVTÁR

Horthy Miklós Tudományegyetem KÖNYVTÁRA SZEGED

KEDVEZMÉNYES VÁSÁRLÁSI ALKALOM!

Lampel és Hegyi

cégnél

KARÁCSONYI

bevásárlása alkalmával

DECEMBER HÓ 15-től 31-IG

10 SZÁZALÉK

készpénz visszatéritést élvez, az alanti szelvény felmutatása ellenében.

LEVÁGANDÓ!

Pulloverek
Kötött kabátok
Selyem sálak
Habselyem combinék
Nyakkendők
Zsebkendők

Ezen szelvény felmutatása alkalmával, a vásárolt összeg 10%-át pénztárunk visszafizeti LAMPEL és HEGYI.

LEVÁGANDÓ!

Selyem harisnyák
Férfi zoknik
Férfi fehérnemüek
Gyapju divatsálak
Bőrkeztyük
Bokavédők

REMINGTON irógépek képviselete. Portable 20 pengős havi részletre

Használt gépek 40 P-től. Specialis amerikai rendszerü irodabutor-gyár. Javító mühely. Az iró és sokszorositó-gépek kellékeiből nagy raktár.

WIRTH és RENGEY Horváth Mihály u. 7. Telefon 12—21 sz.

SCHAFFER BUTOR SZEGED

I. évfolyam. 1928 DECEMBER 15. 33. szám.

SZEGEDI SZEMLE

Előfizetési árak:
Egy évre . . . . . 20.— P
Fél évre . . . . . 11.— „
Negyedévre . . . . . 6.— „
1 hóra . . . . . 2·— „
Egyes szám ára . . . —.50 „

VÁROSFEJLESZTÉSI HETILAP

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
SZEGED,
Tisza Lajos-körut 71. szám.
Telefon: 8—95.

Felelős szerkesztő és kiadó: GERŐ DEZSŐ.

Klebelsberg Kuno gróf.

Irta: Hilf László.

Ma reggel ismét hazaérkezett Szegedre Klebelsberg Kuno gróf kultuszminiszter. Hazaérkezett, mert a miniszter, amióta képviselője a városnak, annyi tanujelét adta annak, hogy Szegedet szükebb pátriájának tekinti, hogy látogatásai nem tekinthetők szokásos politikai viziteknek. Haza jön Klebelsberg Kúno gróf Szegedre, mert ez a város tragikus multjával, küzdelmes jelenével és szépen bontakozó jövőjével ugy hozzánőtt a lelkéhez, mintha szülővárosa volna, mintha az ifjuság soha nem muló emlékei kötnék hozzá. Nincsen ceremónia, bandérium, harsogó programbeszéd, bankett és ezernyi más külsőség ha jön, hanem munka van, alkotás, mindenre kiterjedő figyelem, gondoskodás, tervek előkészitése: magyar jövőt alapitó koncepció.

1879-ben, amikor a magyar király megrendülve nézte Szeged hullámsirját, ezt mondotta: Szeged szebb lesz, mint volt. Ez a rövid mondat program volt, aminek végrehajtását évtizedek kemény munkájával inditotta meg a város lakossága. Felépültek a palotasorok, kivirágoztak a parkok, a Tisza partján a magyar Alföld metropolisa emelkedett ki a homokból. Minden megvolt és szép volt. Csak egy hiányzott a modern nagyváros falai közül. A lényeg: a belső tartalom.

Klebelsberg Kúno grófot küldte a magyar Mindenható, hogy a királyi programot végkép valóra váltsa. Jött, hogy mérhetetlen fajszeretetével, nagy energiájával és hatalmas tudásával tartalmat adjon Szegednek. Jött, hogy lelket, szellemi értékeket, hitet és bizalmat öntsön abba a vázba, amelynek külső csillogása volt eddig csupán, de a belső szépségeit nem tudták felszinre hozni. Klebelsberg Kúno gróf ezt teszi. Az alföldi magyarság rejtett kincseit aknázza ki az ezerév véres iszapja alól, hogy gazdaggá tegye vele az egész Magyarországot.

Ha áttekintjük a kultuszminiszter eddigi munkájának célját és eredményét, nem nehéz megállapitani, hogy Klebelsberg Kúno grófnak történelmi hivatása van. És Szegednek is szerepe van ebben, azért irányitotta ide a sors a miniszter utját.

A magyar Magyarország konturjait rajzolta elénk a gróf iskolapolitikája, annak a Magyarországnak egyre élesebben látszó körvonalait, ahol mindenki nyugodtan, békés egyetértésben, lelki és szellemi harmóniában dolgozhat az emberi előrehaladásért. Ennek a célnak szolgálatába pedig legjobban Szeged volt állitható.

Nagy politikai bölcsességre vall, hogy Klebelsberg Kúnó meglátta ezt. De nem csak meglátta, hanem minden rendelkezésére álló eszközzel igyekszik is kihasználni az összes lehetőségeket. Az összesség javára kihasználja az érintetlen magyar őserőt, a semmiféle megpróbáltatástól nem lankadó magyar élniakarást, a minden jóért és szépért lelkesülni tudó eredendő inteligenciát.

Emile Brémond igy jellemezte Klebelsberg Kúnó grófot: „Az élet rendithetetlen erős akarása Magyarországon ma már kollektiv öntudatot jelent és — gróf Klebelsberget. Magyarország mostani kultuszminiszterét illeti az az igen ritka érdem, hogy politikai szabályként állitotta fel: a nemzeti vitalitás csak az intenziv intellektuális fejlődés révén erősbödhetik meg. Ennek a meggyőződésnek alapján született meg a magyar közoktatás reorganizációjának terve, amely ma az egész nemzeti ujjáépitési munkát dominálja."

Szeged tehát a nemzet ujjáépitésének munkájába kapcsolódott bele Klebelsberg Kúno gróf révén, ezért kell őt ugy értékelnünk, mint eddig egyetlen magyar politikust sem, lett légyen is bármilyen szoros kapcsolatban a várossal.

Hogy mit jelent helyi viszonylatban Szegednek az alkotó miniszter, azt nem lehet egy cikkben kifejteni, mintahogy könyvtárra menő irodalma lesz a gróf kulturpolitikájának is. Azt azonban kötelessége az események figyelőjének minden kinálkozó alkalomkor megállapitani, hogy Trianon után másképen, mint Klebelsberg Kúno gróf tette, ezt a várost a pusztulástól megmenteni nem lehetett. Ha ő nincs, a legválságosabb időben hullott volna ki a szerszám a dolgozók kezéből és a nélkülözés minden szörnyüsége tizedelte volna végig a munkanélküliek sorait. Ha ő nincs, a tanyai kismagyarok, a boldogabb jövő ártatlan szemü édes igéretei iskola nélkül maradnak, elszigetelve a rohanó világ nagyszerü lendületétől. Ha ő nincs, az intenziv gazdálkodás fogalmai ismeretlenek maradnak az alföldi gazdák előtt, ha ő nincs, nem kondulnak meg ünnepek napján a fogadalmi templom harangjai, ha ő nincs, nincs

egyetemi városrészünk, nincs forgalom, nincs élet.

Meddig folytassuk a tények felsorolását? Mondjuk el ismételten, hogy mindenre kiterjed a miniszter figyelme? Hivatkozzunk a rádió, a mozi és a gramofon bevezetésére a tanyai iskolákba? Mondjuk el, hogy a magyar dal emlékeinek megmentésére irányuló rendeletével az egész nemzet soha nem muló háláját érdemelte ki, hogy a minden faluban felállitandó könyvtárak nagyobb lépéssel viszik előbbre a magyar ügyet, mint ezer diplomáciai kisérletezés, hogy a testnevelés forszirozása, a magasabb kultura egyik megnyilatkozása? Mire való volna most mindezt felsorolni. Benne él ez már mind a köztudatban épen ugy, mint a külföldi Hungaricumok jelentősége, vagy a magyar müvészet propagálásának kiszámithatatlan fontossága.

Klebelsberg Kúno gróf leoperálta a hályogot a magyar szemekről, végtelen perspektivát tárt fel, csodálatosan szép utat nyitott meg előttünk. Belénk idegződött mint igazság, amit eddig csak hinni mertünk: érdemes magyarnak lenni. Érdemes itt élni ezen a földön, mert ime van már tartalma is az életnek, célja a küzdelemnek és eredménye a verejtékes munkának. Ezer év szenvedéseiért kárpótól bennünket a kultuszminiszter alkotó munkássága és Trianon felett is mosolyogni fogunk, talán nemsokára, ha Klebelsberg Kúno gróf végigcsinálja nemzetmentő kulturpolitikáját.

Szeged város közönsége hódoló szeretettel, szivének őszinte és közvetlen melegével köszönti falai között képviselőjét, a legnagyobb magyar politikust. Amilyen önzetlen és becsületes cél vezeti közénk minden alkalommal, ugyanolyan becsületes és önzetlen az a ragaszkodás, amivel Szeged város van eltelve nagy jóakarója iránt.

Ime, ha Klebelsberg gróffal kapcsolatban irjuk le ezeket a rajongó szavakat, nincsen frázis jellegük. Mert őszinték és tiszták, mint a magyar ég ragyogó Napja . . .

Telekértékadó vagy telekértékemelkedési adó?

Irta: **Pap Róbert dr.**

Egy korábbi közgyülési határozat folytán állitólag a tanács a közeljövőben a közgyülés elé terjeszti a telekértékadó szabályrendelet tervezetét.

Tudvalevően a közgyülés 1918. évben elfogadott egy telekértékadó szabályrendeletet, amelyet azonban a kormány 1920. évben visszaküldött a törvényhatósághoz azzal, hogy annak életbeléptetését tegye ujabb megfontolás tárgyává.

Nyolc év telt el azóta és csak a jövő évi költségvetés tárgyalása, a város anyagi kimerültségének megállapitásával kapcsolatban, uj bevételi források kutatása közben merült föl annak az ötlete, hogy hozzá kell nyulni a telekértékadó életbeléptetéséhez, ezen jövedelmi forrás megnyitásához.

Abban, hogy ez a kérdés ezen hosszu idő alatt nem került napirendre és még csak megfontolás tárgyát sem képezte, döntő szerepet játszhatott azon körülmény, miszerint az 1918. évi szabályrendelet *ebben az alakjában és tartalmában* már 1920-ban sem volt életképes és nem vált azóta sem megvalósithatóvá.

Ez a szabályrendelet a nagy összeomlás előtt és igy normális viszonyok, fejlődő gazdasági élet szem előtt tartásával készült és éppen ezért nem alkalmaz-

Rózsa-utcán sarokház . . .

Irta: **Csite Károly.**

A sokszor fukar, néha bőkezü, csodás, égi melegosztó forrón, égetően árasztotta sugarát a tikkadt, poros földre. Pedig akkor a tulfütött magyar levegőben másfajta tüzláng is hevitette a magyar sziveket.

A toborzó csapat: egy-két piroscsákós huszár, négy szál cigánnyal, pár óra alatt zászlója alá gyüjtötte Turkománd minden ifját és sok öreget is.

Az aggódó édesanyákat kivéve, mindenkinek lelkesedés mámorától ragyogott az arca. Turkomándon csak Gálos Mihály asztalosmester szemében gyülekeztek könnyek, mikor a toborzó csapat dalolva, táncolva eltünt a távol ut porában.

— Ne te, ne! Nézd csak, lányom, hogyan itatja apád az egereket! . . . Hej, apjok, de nagy gyerek kend! . . . Kit sirat tulajdonképpen? . . . Hisz kend nem bocsátott fiat utnak a háboruba . . .

— Hallgass, asszony, hallgass! Nem érted te azt, mitől fáj a magyar ember szive? Éppen azért is fáj, hogy nincs fiam, akit elküldhetem volna . . . De az még jobban fáj, hogy abban a tavalyi bolond vásári utban eltört a lábam, amiatt nem mehetek most a hazámat védeni.

— Talán éppen az volt kendnek a szerencséje, Mert amilyen bolond, vagyis . . . izés kend, még csakugyan képes volna elmenni s magát az ellenséggel legyilkoltatni.

Gálos Mihály ugy felugrott, mintha arculütötték volna:

— Te, asszony! ki ne ejts többé olyan szót! . . . Lehetek én akármilyen hitvány ember, ostoba, bolond is, de hogy azért mondjatok bolondnak, mert a hazámat szeretem, amiért élek-halok, azért ne mondjon senki engem bolondnak, mert akkor nem nézek sem Istent, sem embert . . . Megértetted?! . . .

A kis, tömzsi magyar azt sem várta be, mit felel az asszony. Sántikált kifelé, hangos kopogással.

Zsófi asszony most vette csak észre, hogy Jolánka leánya nefelejcskék szeme is könnytől gyöngyharmatos.

— Nini, lányom! Hát te miért sirsz? Tán azért hullatsz könnyet, mert nem vagy legény és nem mehettél el te sem, mint a nagy hazafi apád?

Jolánka halvány szép arcát elfödte kötőjével, ugy zokogta:

— Szegény . . . szegények! . . . Tán sohasem jönnek vissza!

— Mit?! Szegények! . . . Tán csak egy bizonyos szegényt siratsz te, lányom, nem valamennyit? — kötekedett Zsófi asszony.

ható a háboru befejezését követő, még most is tartó leromlott gazdasági helyzetben.

Ezen szabályrendelet szerint a városi telekértékadó tárgya a város bel- és külterületén lévő minden beépitett, vagy be nem épitett telek.

Ez annyit jelent, hogy ezen adót fizetni kell minden ingatlan után, legyen az a város belterületén lévő üres telek, vagy épület, vagy mezőgazdasági müvelés alatt álló ingatlan.

Fizetnék tehát ezt az adót az összes háztulajdonosok, minden földbirtokos és minden telektulajdonos.

Ez az adó tehát nem lenne más, mint az állam által már szedett föld- és házadónak ismételt szedése kicsinyitett összegben azzal a különbséggel, hogy az állami adó mérve a jövedelmezőségen alapul, mig a szabályrendelet szerint a telekértékadó a telek értéke után lenne fizetendő.

Eltekintve attól, hogy elképzelhetetlen, miszerint a kormány egy ilyen kétszeres adóztatáshoz hozzájáruljon, mikor éppen most hozott törvény *leszállitotta a házadó kulcsát*, amikor az uj pénzügyminiszter határozottan állást foglalt minden további adóemelés ellen, nem lehet az amugy is tulterhelt földbirtokos osztályt ujabb teherrel megróni, de nem lehet a háztulajdonosoktól sem ujabb közteher viselését kivánni, legalább is addig, amig a lakbérek korlátozása meg nem szünik.

Nem gondolom, hogy a januárban bevonuló kilencven uj városi képviselő-háztulajdonos első legfontosabb feladatának azt tartaná, hogy önmagának egy uj adóval kedveskedjék.

Az 1918-as szabályrendelet tehát siri álmából nem kelhet életre belátható időn belül.

De föltámadhat más alakban, a mai közgazdasági helyzetnek megfelelő más tartalommal.

Megvalósithatja azt a külföldön már régen élő valósággá vált várospolitikai financiális és szociális elvet, amely a városok fejlődéséhez nagyban hozzájárult, nevezetesen, hogy azoknak az intézményeknek, közalkotásoknak a haszna, amely a közegészség, az utcák rendezése, középületek emelése által különös előnyképpen ér egyeseket a tulajdonukat képező értéknek megnövekedésével, ezek részéről ellenszolgáltatásban részesüljön.

Akik külön tőkebefektetés és munka nélkül jutnak a város által eszközölt befektetések és kiadások révén konjunkturális nyereséghez, azok mondjanak le ennek a haszonnak egy részéről, azok térítsenek meg valamit a városnak közpénzen eszközölt kiadásaiból és könnyitsék meg ezzel a közintézmények, közmunkák létesitését.

Ezen elvnek a jogossága ellen alig lehet valamit felhozni. Talán csak azt, hogy valamely közhasznu intézménynek a város minden polgára hasznát látja. Ez igaz, *de nem egyenlő mértékben*. Például a város minden lakosának érdekében áll vizvezeték létesitése, de azokban az utcákban lévő házak tulajdonosai, amelyekbe a vizvezetéki hálózatot bevezetik, kétségkivül egy a többi lakóét meghaladó többlet nyereséghez jutnak és az az igazság, hogy ennek egy részéről a köz javára lemondjanak.

Beállhat azonban telekértékemelkedés valamely közmunka létesitésével szoros összefüggés nélkül is. A lakosság szaporodása valamely városban, magánépitkezések folytatása a város valamely részén szintén előidézhetik a telkek értékének emelkedését és pedig anélkül, hogy a tulajdonos munkával, vagy külön tőkével hozzájárult volna telke értékének gyarapodásához.

Ausztriában, Németországban régóta adóztatás tárgyát képezi ez az értékemelkedés az u. n. Werthzuwachssteuer utján és megvalósitható lenne nálunk is még a mai tuladóztatott időkben is.

A müvelés alatt nem álló, be nem épitett telkek értékében beálló emelkedés meghatározott időben,

---

— Oh, édesanyám! mindig csak szekál engem! — szaladt ki Jolánka elpirultan.

Kereste édesapját az udvaron, hátul az asztalos mühelyben, valamit szeretett volna tőle kérdezni. Jolánka nem találta már apját sem az udvaron, sem a házban. A kis fanatikus magyar ugy elrohant törött, sánta lábával hazulról, hogy nyomaveszett.

Ment, törtetett a hirek után. Ez volt aztán minden nap a fő dolga. Az asztalos mühelye elhagyottan állott. A segédek sőt még az inasok is elmentek a hazáért élni, vagy meghalni.

Legelső utja most is, később is a Pityerdombra, az urak piacsarki utcai találkozóhelyére vitte. Ott fülelt, hallgatózott, mit mesélnek, ujságolnak, miről vitatkoznak az urak? Sokszor bele-bele szólt ő is a hangos vitába.

Még többet tartózkodott Gálos Mihály a Zöldfa-vendéglőben. Ott volt csak még elemében. Ott lelkesedett a jópajtások, komák között. Minden nap széjjel kaszabolták az ellenséget — a boros asztal mellett. A fuvarosok hordták nekik a hireket. A jó hirhozókat megölelgette, megvendégelte Mihály, de az is megtörtént, hogy egy kételkedőt, csupa rossz hir terjesztőt alaposan eldöngetett.

Mikor Budavár bevételének hirét hozták, oly mulatást vitt véghez örömében a Zöldfában, hogy tört lába ellenére, táncra kerekedett. S éjfél tájon Zsófi asszony ablaka alatt dalolta a hajdani szerelmes nótáját:

Hej, haj! Turkomándon nincs több olyan csinos ház,
Hej, haj! legszebb hajlék Rózsa-utcán sarokház,
Benne lakik szőke kis lány galambom,
Hej, haj! Nincs több olyan szép leányzó a nagy kerek világon.

A rózsa-utcai sarokházban lakott husz évvel ezelőtt egy szép, szőke leány, aki aztán Gálos Mihályné asszony nevet vette fel. Hozományul kapta a hires Rózsa utcai sarokházat s igy lett Gálos Mihály kétszeres sarokháztulajdonos, mert ő meg a Virág-utcai sarokházat örökölte apjától.

Büszke is volt Gálos Mihály két évtizedig a két, szép sarokházra, még büszkébb a két, szép szőke leányára. Ugy tervezték, hogy a Virág utcai házat Jolánka örökli, A Rózsa utcait pedig Esztike leánykájuk kapja hozományul.

S óh, szomoru sors! A kis, nefelejcsszemü Esztike tizenhatéves korában sokkal kisebb sarokhajlékot kapott hozományul, örökségül . . .

Azóta Gálos Mihály sohasem emlegette a Rózsa utcai sarokházát dicsekvéssel Ha emlegette, akkor is csak a felesé-

mondjuk három évenkinti megállapitás utján képezné adókiszabás tárgyát.

Lehetséges, hogy nem spekuláció vezeti azt a tulajdonost, aki nem épit a telkén, hanem nem áll ehhez megfelelő tőke a rendelkezésére. Ez esetben sem indokolt, hogy vagyonának a város fejlődése, tehát mások munkája folytán előálló gyarapodását egyedül élvezze, anélkül, hogy ebből a város részére valami visszatérülne.

Közismert igazolását adja ennek az a példa, amikor két testvér mindegyike örököl mondjuk száz-száz ezer pengőt. Az egyik ipari vállalatba fekteti ezt az örökségét, tisztviselőket, munkásokat foglalkoztat, sokak részére munkaalkalmat teremt, értéket termel és még hozzá sulyos adóterhet visel. A másik testvér telket vásárol. Nem tesz semmit, vár, amig vagy valamely közmunka, vagy a lakosság szaporodása folytán telkének értéke megsokszorozódik. Valóban kevés igazságot lehet találni abban, hogy az ily módon szerzett vagyon megfelelő közteherviselés alól kivonja magát.

Nem valószinü, hogy a kormány előbb-utóbb észre nem veszi s adóztatás céljára le nem foglalja ezt a még csak nem is kifogásolható alapot, éppen ezért sürgősnek tartom, hogy *a város vegye birtokába ezt a ma még kihasználatlan adóalapterületet*, addig, amig az állam be nem jelenti igényét erre a jövedelmi forrásra is.

Jogosult-e a Szegedi Kereskedők Szövetségének törvényhatósági frakciója?

Irta: **Landesberg Jenő dr.**

A közelmult időben két cikk is megjelent e lap hasábjain, mely a Szegedi Kereskedők Szövetségének törvényhatósági frakciója kérdésével foglalkozik. Az egyik cikk, mely Kertész Béla dr-tól származik, a megalakitás szükségességét, a másik, amelynek szerzője Schwarcz József dr., a megalakulás felesleges voltát hangsulyozza. Mindkét cikk alapos érveket sorol fel saját meggyőződésének igazolására. Kertész Béla dr. hangsulyozza, hogy a törvényhatósági frakció megalakulását feltétlenül szükségesnek tartja, mivel a Kereskedők Szövetségének bizottsági tagja a „mindennapos aktiv gazdasági életben van otthon és magával fogja hozni a közgyülési terembe pályatársainak és társadalmának minden gazdasági kivánalmait."

Ezzel szemben Schwarcz József dr. cikkében arra mutat reá, hogy „a frakciók széthuzást, ellentétet, nem kivánatos versengést szülnek, bénitólag hatnak a törvényhatósági bizottság müködésére. Egységes és együttes, de nem foglalkozási ágak szerint müködő törvényhatósági bizottság pedig erőt jelent befelé és kifelé egyaránt és sulyt ad a felőlről jövő minden támadás elleni küzdelemnek."

Hivatali, de polgári elhelyezettségemnél fogva is annak a véleményemnek vagyok bátor kifejezést adni, hogy a Szegedi Kereskedők Szövet-

---

ge előtt hozta fel, hogy el kéne adni, ha már nincs bele örökös. De az asszony nem egyezett bele az eladásba.

Nagy esemény volt tehát az, hogy Mihály a Rózsa utcai sarokházát emlegette ismét, még pedig nótában. A még nagyobb esemény azután következett, tudniillik a Rózsa utcai sarokházra nézve.

Egy fiatal városi ügyvédjelölt előbb hazakerült a háboruból, minthogy a befejezését megvárta volna. Egy kegyetlen golyó bénává tette a hős jobb lábát.

A város minden polgára igyekezett hazafias hálját az ifju hős iránt leróni. Az volt a lelkes elhatározásuk, hogy házat vesznek neki ahol ügyvédi irodát is nyithat.

Gálos Mihály ekkor vivta életében a legnagyobb csatát az asszonnyal, hogy adják el a Rózsa utcai házat a hős magyar ifjunak, még pedig igen kedvezményes áron.

Végre ráállt Zsófi asszony. Hanem mikor az árát leolvasták előtte uj nemzeti bankókban, olyan keserves zokogásra fakadt, hogy majd felvetette vele a házat.

— Ej, asszony! Édes Zsófi lelkem, ne sirj! — vigasztalta Gálos uram a hitestársát. — Ne sirj, nó, szivem! Látod, milyen szép pénzeket kaptunk érte. Tudod-e, kinek a neve van ezekre irva? . . . Ez aztán a pénz! . . . Legszebb, legdrágább pénz a világon . . .

A fanatikus kis magyar sorra csókolta a hires sarokházért kapott első magyar pénzjegyeket.

Jött aztán a vérfagyasztó nagy tragédia. Mikor a világosi fegyverletétel hirét hozták Turkomándba, ugy esett be Gálos Mihály az ajtón. Zsófi asszony és Jolánka emelték fel és fektették az ágyba. Ugy feküdt Mihály, mint egy néma halott. Hanem, mikor felesége vitte ágyához a párolgó csirkebecsináltat, felugrott elkeseredetten az ágyról:

— Vidd, vidd előlem! Krumplilevest, száraz kenyeret hozz nekem! A rabnak . . . rab magyarnak csak az dukál!...

És eljött aztán hamarosan az első, drága magyar pénz tragédiája is. A rettenetes hirt az asszony hozta meg dühös szitokkal a piacról.

— Mit csinált kend az én szép, drága házammal?! . . . Odaadta olyan szemétért, ami semmit sem ér? . . . Hozzá még azt is be kell szolgáltatni . . . Érti kend? . . . Nem adnak érte semmit! . . . Hogy a mennykő csapta volna meg a megcsinálóját is! . . .

— Mit mondtál, te-te-te, pogány lélek! — hördült fel a kis ember vérbenforgó szemekkel és az asszonyra rontott...

A kis, aranyhaju Jolánka vetette magát közbe és választotta őket széjjel. Mire a kis asztalosmester, mint egy fatuskó, leesett egy székre és zokogott, vonaglott, mint egy bábuját eltört kis leány . . .

sége törvényhatósági frakciójának megalakulását feltétlenül szükségesnek tartom. Utalok e helyütt a Szegedi Kereskedők Szövetségének alapszabályaira, mely szerint a Szövetség célja: „Szeged város kereskedői osztályának tekintélyét megóvni, a város kereskedelmének, kereskedői osztályának, valamint egyetemes közgazdaságának érdekeit ugy erkölcsi, mint anyagi szempontból a politikai irányoktól függetlenül védeni és **biztositani,** továbbá minden egyes kereskedő tagját minden jogtalan sérelem ellen az egyesülés erkölcsi sulyával megvédeni."

Ha tehát Kertész Béla dr. barátomat, aki egyébként a Szegedi Kereskedők Szövetségének főügyésze, a Szövetség alapszabályaival igazolom, igazat adni vagyok kénytelen neki más szempontokból is.

A Szegedi Kereskedők Szövetsége ide s tova 10 éves müködésre tekinthet vissza. Olyan 10 évre, amelyre emlékezés szerint Szeged város történelmében példa alig volt. Aki valaha hüen és becsületesen meg fogja irni Szeged város történelmét, az kénytelen lesz igazolni a Szegedi Kereskedők Szövetségének erőket kiegyensulyozó törekvését és sikerét. Legkevésbé illethető tehát a Szegedi Kereskedők Szövetsége azzal a kétségtelenül jóhiszemü váddal, hogy a Szövetség „frakció", vagy „osztálypolitikát" óhajtana bevinni a törvényhatósági bizottság müködésébe. Miként a multban, ugy ily nemü törekvés távol áll a Szegedi Kereskedők Szövetségétől a jövőben is. Az azonban el nem vitatható joga a Szövetségnek, hogy „megóvja a város kereskedői osztályának tekintélyét" és a kereskedelem városi szempontokból is elvitathatatlanul fontos és némely esetben különálló érdekei szempontjából is szót emeljen oly helyeken, ahol a város kereskedelmi érdekei felett döntés történik.

Ne értsük félre tehát egymást! A Szövetség célja nem frakció életrehivása, sem nem osztálypolitika létesitése, hanem egyedül egy olyan törekvés, amely a kereskedői érdekek megvédése mellett minden esetben, minden körülmények között, a város közönségének érdekeit is szem előtt tartja. Ezért tehát, ha a Szövetség törvényhatósági frakciójának életrehivása maga után fogja vonni az egyéb társadalmi és kereső osztályok frakciójának létrehivását is, az még semmiképen sem bizonyiték amellett, hogy a Szövetség frakciója parlament akar lenni a parlamentben és hogy minden körülmények között és tekintet nélkül törtet céljai felé. Ha az egyes frakciókat ugyanaz a törekvés hatja át, mint ami előreláthatólag a Szövetség frakcióját is áthatja, ugy az a város szempontjából csak előnyt jelenthet, mivel az egyes frakciók kikristályosodott és minden egyéni szempontoktól mentes törekvése oly eredőre kell, hogy vezessen, amely a város hatóságát nehéz munkájában csak segiti és ami a város összlakosságára nézve csupán előnyt jelentene.

Vázlatok egy városfejlődéstani studiumhoz.

— Szeged aránytalan perifériái. —

Irta: **Dunszt Kálmán dr.**

Ha az egyes városok kialakulásának fejlődési fokozatait tüzetesen vizsgáljuk, akkor azt látjuk, hogy a városképződést illetőleg **kétféle várostipus** jelentkezik. A **kommerc-indusztriál város** és az **agrár város** tipusa, amelyek fejlődésükben különleges jelenségeket tüntetnek föl. Az ipari-kereskedelmi tipusu városok kialakulása erősen **decentralizált** formában történik, ellentétben az agrár-város tipusával, amelynek a fejlődése viszont **koncentrikus** alakot ölt. Ugy az agrárváros, mint az indusztriál város létrejöhet spontán település vagy mesterséges telepités folytán, avagy egy alkalmasnak látszó védelmi pont körül való elhelyezkedés folytán, amilyenek a középkorban az egyes várak, vagy katonai táborok körül keletkezett községi alakulások.

Akármilyen módon is jőjjön azonban létre, az agrárvárosi tipus mindig abban a formában alakul ki, hogy egy többé-kevésbbé városiasabban kiképzett **centrum** köré csoportosulnak a többi községrészek. Ez a centrum mindig a templomok környékén képződött főtérből és a köréje csoportosult épületekből áll. A településeknél persze rendszerint előbb az egyes telkes házcsoportok képződnek s csak amidőn már a megfelelő nagyobb tétel-szám együtt van, akkor épitik meg a templomokat, ami aztán a magja lesz a kialakuló községi centrumnak. A telepitéseknél már inkább készen találják ezt a centrumszerü képződményt, ami teljesen kialakulva áll viszont a várak köré fejlődött agrár-városokban. Ez az utóbbi ugyan elég ritka alakulat, azonban ezeknél talán még pregnánsabban jut érvényesülésre a koncentrikus jelleg. Sajátságos még az is az agrár tipusu városoknál, hogy ez a központi rész mindenkor erős kisebbségben marad ugy térfoglalás tekintetében, mint lélekszámra nézve a város többi részeihez viszonyitva. **Vagyis az agrár városoknál kifejlődik egy kisebb városias karakterü u. n. belvárosi központ és e köré egy hatalmas, terebélyes külváros.** A településekből keletkező agrár-városoknál még ez a centrumszerü alakulat is a legtöbb esetben igen sokáig külvárosias arculatu marad, vagyis ami ezeknél **az agrár-városoknál a legfejlettebben kialakult városszerü képződmény, az esetleg egy kommerciális karakterü városban legfeljebb külvárosi formációnak felelne csak meg.**

Az ipari kereskedelmi tipusu városok kialakulása ellenben decentralizáltan, vagyis akként megy végbe, hogy ha kezdetben van is egy centrumszerü képződmény, akár egy vár alakjában, akár valamely ipartelepek (bányák) vagy kereskedelmi te-

lepülések formájában (forgalmi ponton, viziutak mellett van, vagy forgalmas utvonalak kereszteződésénél) ez a központi rész rövidesen nem lesz kizárólagos a város arculatának kialakulásában, hanem mellette még más hasonló fontosságu centrumszerü részek is képződnek. Természetesen itt is ugy alakulhat az idők folyamán, hogy esetleg ez az ősvárossal fejlődik ki a legszebben, a legdiszesebben, azonban ezzel itt a többi városrészek is párhuzamosan fejlődnek és sohasem lesz közöttük a városi jelleg tekintetében olyan óriási eltérés, mint az agrárvárosok központi része és perifériái között. Azaz: az ipari-kereskedelmi tipusu városok kialakulásánál mindig a központszerüen városias részek dominálnak, ezek határozzák meg a városnak mindenkori jellegét és ezek lesznek tulsulyban ugy lélekszám, mint térfoglalás tekintetében a város perifériái fölött. Ezeknél tehát épen forditott a külvárosrészek aránya a belvárosi részekhez, szemben az agrárvárosok tulnyomó perifériáival.

Az ipari és kereskedelmi városok tehát ezen külső motivumaiknál fogva is már kezdettől jelentékenyen fejlődésképesebbek voltak az agrárvárosoknál, eltekintve a lakosság nagyobb igényteljességétől, mint a városiasodás egyik alapfeltételétől. Az agrár-városok közigazgatási fejlődése is lassubb, nehézkesebb volt, a fölmerült ujabb szükségletekhez csak elkésve alkalmazkodtak, épen ezek miatt soha nem is tudtak akkora vonzóerőt kifejteni, még az agrár foglalkozásu társadalmi rétegekre sem, mint az **indusztriál városok, amelyek a legkorábban lettek a polgári szabadságjogok védőbástyái.** Az indusztriál vagy polgári városokból indult ki gyakran a harci mozgalom a vidék elhatalmasodott földesurai ellen, már csak azért is, hogy többé-kevésbbé a felszabadult jobbágyság ezáltal a városok hatalma alá kerüljön. Szende Pál a „Magyar városok a középkor végén" cimü munkájában irja, hogy a jobbágyok is lehetőleg a városok felé huzódtak, hiszen már a városok körzetében is jóval türhetőbb volt a helyzete a földesurak jobbágyainak, akik ilymódon a városok szabadabb intézményeiben bizonyos védelmet találtak a földesuri tulkapásokkal szemben.

Önként felmerül itt a közbevetett gondolat, hogy a magyar história végzetes alakulása is bizonyára más fordulatot vett volna, ha már a história korábbi folyamán ki tudott volna alakulni több indusztriál-tipusu vagy polgári városunk. Ezek hiányában nem tudott ugyanis kifejlődni nálunk egy homogén szellemü, erős nemzeti polgárság, amely tiszta nemzeti szellemben maradva, mérsékelten előkészitette volna mindennemü haladás utját és egyben legerősebb pillére lett volna a nemzeti és polgári szabadságjogoknak. Nálunk nem volt meg a szükséges erős átmenet és összekötőkapocs a jobbágyság és a nemesség között, amit egy erőteljes polgári elemnek kellett volna btölteni, hiszen a mi gyenge kis városi polgárságunk volt, az is nagyrészt idegen nemzetiségü betelepitett lateinerből vagy bevándorolt kézmüiparosból és kereskedőből került ki. Ma pedig láthatjuk, hogy nem azok a nemzetek járnak a fejlődés élén, amelyeknek évezredes nemesi osztályaik vannak*), hanem amelyek évszázados, gyökeret eresztett erős nemzeti polgársággal rendelkeznek!

* * *

Azt mondottuk föntebb, hogy az agrár-városok kialakulása koncentrikus, amelynek folyamán egy aránylag kis városszerü maghoz nagy terjedelmü külvárosrészek kapcsolódnak. **Szeged** városát illetőleg mindezek a jellegzetes kritériumok szintén fennforognak, hiszen még nem is olyan rég az egész város nem volt más tulajdonképen, mint egy óriási külváros, mint külvárosa saját magának, amelyből idővel az elkövetkezendő alföldi metropólis kialakul. A belvárosi centrum magja az utóbbi évtizedekben erős tempóju fejlődésnek indult, ami a legutóbbi években hihetetlen lendületet vett az egyetemi városrész kiképzésével, azonban ez csak még kirivóbbá tette a szakadékot a perifériák fejlődésbeli elmaradottsága között. Csak nyitott szemmel kell járni és lehetetlen rá nem döbbenni, hogy egy egész más világ terül el pl. a nagyköruton kivül. Mintha nem is egy és ugyanazon városrészei volnának pl. a Széchenyi-tér és az Alsóváros! A következő évtizedek halaszthatatlan feladata lesz betölteni ezt a szakadékot egy egészséges kiegyenlitődési folyamattal a belváros és a perifériák között. Amikor majd a Földmüves uccában is ápolt, sima kövezeten suhannak az ivlámpák fénye alatt az autók, gondozott külsejü csinos házak között, csak ekkor beszélhetünk igazán **Nagy-Szeged**-ről. És ez mégcsak nem is utópia, mintahogy ily tekintetben nincsenek is utópiák, mert ami ma még annak látszik, az holnap esetleg már realitás. Ép ilyen utópia volt azelőtt a szegedi egyetemi városrész is és a legmerészebb fantázia sem merte a Palánk helyére a most készülő remek térkiképzést odaálmodni.

*) Pl.: Spanyol-, Lengyel-, Oroszország stb.

Az alföldi homoktalajok feljavitása pillangós növények termesztésével.

A Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara már évek óta foglalkozik a sivár homoktalajok feljavitásának kérdésével egyes homoki pillangósnövények termesztésével. Kisérleteket állitott be s a tavasz folyamán a m. kir. földmivelésügyi minisztériumtól a gazdák részére történő szétosztásra kedvezményes áron eszközölt ki homoki pillangósvirágu takarmánymagvakat. Az ez év tavaszán beállitott homoki pillangósnövénytermesztési kisérletek a rendellenes száraz idő ellenére is olyan kiváló eredményeket mutattak, hogy a homoki gazdaközönség figyelme erősen ráterelődött e növényekre, miért is a Kamara kérte a földmivelésügyi minisztériumtól a tavasszal már nyujtott kedvezménynek további engedélyezését.

Invitálás Rókusra.

Irta: **Cserzy Mihály dr.**

Szeretnék egyszer expediciót szervezni a város bölcs és emberies lelkü uraiból, hogy meghivjam és elkalauzoljam őket az én legszükebb hazám, a sötét Rókus-város rejtelmeibe. Oda a hires „Csillag", meg a maga nemében kissé arisztokratikus államfogház vidékére. Érdekes tanulmányokat végezhetnének itt az én kedves vendégeim és értékes kortörténeti adalékokat örökithetnének meg a jövő nemzedék számára.

Mindjárt az uton bemutathatnám a bizonyára még a börtönhöz konstruált utakat, az ugynevezett „rabvallató"-kat, amelyek a bennszülöttek hite szerint sok ártatlan ember töredelmes kinvallásához szolgáltak eszközül. Egy kevés séta ezeken a gödrös, sáros, kövek-kövek hátán utakon és a legelvetemültebb rablógyilkos is kezes báránnyá kell hogy szelidüljön. Ama részen, ahol kövek már nincsenek és amelyiknek az ég viseli gondját, ott teljesen az égbolt szeszélye az irányadó. Ha csak bárányfelhők usznak, akkor a föld szürke a jó arasznyi portól, ha pedig az ég borul, szürke palástba, akkor az odavalók usznak a viztengerben. Igaz magyar föld ez a mi földünk, nem issza a vizet. Ott állhat az tőle eső után faltövétől a másik oldal faláig, igya a vizet az, aki szereti. Mikor a szél öle lassankint kiszikkasztja a mocsarat, ott marad árulónak néhány elbitangolt házőrző, vagy cirmos szőre-bundája, amik elvesztették az irányt ez ingoványban. Mert eltévedni nem nehéz dolog a sötét Rókusban, a külvárosi világitásrendezésből kifelejtett részen. Valamikor gázvilágitásos éjszakák szégyenitettek rá itt a lumpokra, azóta megszüntek a lumpok, meg a gáz is. 90 méterre egymástól küzködik egy-egy ittfelejtett mécses az őszi köddel, de bizony attól megszurták a Temesváry Tóni gyereket ugy, hogy még az alakját sem vette ki a bicskázónak.

Gyenge idegzetü ember kisértetjáró földnek is hihetné ezt a vidéket. Óvatos botorkálás közben olykor-olykor odadörgölődzik valami mozgó tömeg a lábához és csak a mozgása után gondolhatja, hogy a szomszédék kalandra indult komondora az ártatlan. Aztán meg artikulátlan sivitás, prüszkölés csap bele a csendbe, fájdalmas nyöszörgés, vonyitás, egy tompa zuhanás és egy fekete kandur veti le magát a keritésről, amit dühösen kapar utána a küzdőtárs.

Nem akarom azonban beinvitálni az én kedves vendégeimet a függönyök mögé, mert szégyenkezhetnének ezek az egyszerü házak egyszerü emberei. Egy kicsit dohos a levegő a szobákban a vizes falaktól, a szellőztetésnél is csak az utcai árok zöld poshadásának malária csirái tódulnak be egy kis élet után, nem igen van van itt bennt csalogató. Csatorna, szennyelvezető, hát az bizony nincs, talán nem is hiányzik, mert miből lenne itt szennyviz. Mert viz sincs. Az ucca egyik sarkán van egy ugynevezett „kifolyó", onnan kell vizet hozni a lakásokba. Télen ez a hőmérő errefelé, mert ha a higany 0 alá száll, akkor a kut is befagy. A sóhajtás meg nem elég meleg, hogy kiengesztelje. Igy mondják itt a jég kiolvasztását: „kiengesztelés", mert nagy ur ez a kut, valóságos pogány-isten. Ha elapad, vagy befagy, nincs a gyereknek ivóviz. Ivóviz! Mert egyéb viz az csak luxus.

A nyáron küldöttségben voltunk a mi szeretett polgármesterünknél; két hét óta nem folynak, kiapadtak a kifolyók. Ezt is szokták nyáron a kifolyók. A 40 fokos kánikulában kiapadnak és akkor a tikkadt torkoknak a belvárosba kell zarándokolni vizért. Kánikulában egy korty ivóvizért, mert hát a kifolyók . . . De azután lett viz, a polgármester ur, — áldja meg az Isten, — intézkedett és pár nap mulva megindult cérna-vastagon a „kifolyás".

Sokan örültek ott, Rókus-telepen, hogy Bátky birónak a közgyülés ártézi vizet adott a Nemestakács utcai házába. Legtöbben azonban igazat adtak mégis a tanácsnak, hogy nem volt az helyén, miért csináltak kétféle polgárt a külvárosban.

Ha egyszer a város bölcs és emberies lelkü urai eljönnének oda mihozzánk, én még valamit elárulnék a rókusiakról. Azt, hogy ezeknek a nagyon szegény embereknek nincs fürdőszobájuk. A gőzfürdőhöz pedig nincs elég pénzük. Csinálják meg egy kicsit olcsóbban, *egészen* olcsón a fürdés lehetőségét, mondjuk egy órai munkabérükért; 20—30 fillérért. Legalább egy héten egyszer megfürödhetnének. Elárulnám azt is, hogy nagyon fojt erre a por, (ezt a porrengeteget nyáron nem locsolják az aszfalthoz szokott öntözőkerekek,) és nagyon sokan köhögnek itt az emberek. Tüdőből köhögnek a gyerekek is, akiknek az utca pora és poshadt, pocsolyás árok gyepe a ját-

Karácsonyra
10% engedmény
december 1-től bezárólag december 31-ig
Polláк Testvéreknél
Csekonics-utca Széchenyi-tér
Állami és városi tisztviselőknek
Köz- és magánalkalmazottaknak

szóhelyeik. Valamikor a Mars-tér pázsitján, meg a Makkos-erdő fái közt erősitgettük mi a tüdőnket; de ez már régen volt, kedves vendégek, felégette azt is a nagy világégés. Nem mondom meg itt, hogy mit árulnék még el, ha idejönnének, mert azt gondolhatnák; politizálok. Csak meleg szivvel invitálom a bölcs, jó urakat, jőjjenek ki mihozzánk, talán ők is örülnek majd, hogy meglátogattak.

Külföldi képek az anya- és csecsemővédelemről.

Irja: **Wolf Ferenc dr.** tiszti főorvos.

X.

A kocsiszisztéma befejezéseként felemlitem az ugynevezett *kilátó kocsikat*, amelyekből minden vonaton csak egy van — a vonat végére elhelyezve. Ez a kényelemnek és a luxusnak a netovábbja. Az egész Pulmann-kocsi hosszában egyoldalt 12 hatalmas forgatható angol fotőj van elhelyezve, ugy hogy a kocsi szemközt levő üvegfalán *az egész vidéket szabadon láthatja.* A végén egy ajtóval elválasztott négyüléses szabad verandában végződik. *A kilátó kocsiban szép könyvtár, két rendkivül kényelmes iróasztal van* és a robogó vonat mentén az utas a világ minden pontjával össze van kötve — *a rádió utján.*

A kilátó kocsi első részén két dáddal luxuriózusan berendezett *fürdőszoba* van zuhannyal.

A Sathern-pacific mentén, ahol kifejezetten déli klima uralkodik, — és ez a klima majdnem állandónak mondható — vannak külön mérsékelt sebességgel haladó kilátó vonatok, amelyek teljesen nyitottak és azokon egyszerü padsorokban szabadon ülnek az utasok, mint nálunk a nyári villamoskocsikon.

Most még függelékképpen néhány kuriózumot akarok felemliteni. Mindenki ismeri a moziból az amerikai mozdonynak elől elhelyezett *mentőeléjét.* Ez eredetileg és jelenleg is tisztán speciális amerika szerelvény, mert az európai vasutakon sehol sem alkalmazzák. Eredete onnan van, hogy amikor a praeriken haladt a vonat a bölénycsordát szántotta el maga elől. Az amerikai meghagyta ezt az ekét, dacára, hogy most már tulajdonképpen jelentősége nincs, de mégis bizonyos biztonsági szerként szerepel.

Newyorkot és Chikágót kivéve, a többi milliós és félmilliós s százezer lakosu városokon, kivétel nélkül, *a vonat a főutcák közepén halad keresztül,* természetesen lépésben. A kémény mögött nagy harang van, amelynek nyelvét zsineggel rángatja a mozdonyvezető végig a városon. Hogy mit jelent ez, akkor kapunk helyes fogalmat, ha elképzeljük, hogy pl. a Szegedről Budapestre robogó vonat végigmegy a Dunakorzón, Váci uton és a Rákóczi uton.

Egy másik kuriózum a *vagonok ablakai,* melyek alulról nyilnak és legfeljebb két arasznyira emelhetők felfelé. Eleinte rengeteg sokat szenvedtem, hogy az ablakokat nem lehet kinyitni, azonban később beláttam, a fentebb emlitett okokból, hogy miért tartja az amerikai az ablakot szigoruan bezárva. A másik oka pedig az, hogy a robogó vonat oly förtelmes port ver fel, hogy az egész kocsi belseje pár perc alatt porfelhőbe borulna.

Borzasztóan bosszantó tulajdonsága az amerikai utasnak, hogy akár süt a nap, akár be van borulva, az egész vagon 32 ablakán lehuzza a függönyt, ugy hogy csak egy kis rést enged, amelyen keresztül ki lehet nézni. Szóval állandó félhomály van a kocsi belsejében.

Az amerikai podgyászkérdésre vonatkozóan megjegyzem, hogy európai podgyásszal utazni amerikai kocsiban nem lehet, mert nem lehet azt abban elhelyezni. Az Európában divó rendes 75×35 cm. koffert elhelyezni lehetetlen s igy szerintem helyesen teszi az, aki csak kis neccessaire poggyásszal utazik.

A vonat személyzete a következő: mindegyik Pullmann-kocsinak van egy konduktőrje, egy fékezője és két szerecsen hordárja. Két személykocsin egy konduktor és egy fékező teljesit szolgálatot, szerecsen ezeken a kocsikon nincsen. Hordár-intézmény Amerikában nincs, mert mindenki kézipodgyászt visz, mert a nagy podgyászát feladja.

Néhány szóban ki akarok még térni a *jegykezelésre.* Az *állomásokon jegypénztár nincs,* mert a kombinált jegyeket, avagy a hosszabb utra szóló egyszerübb jegyet az illető vasuti társulat jegyirodájában szerzi be az utas, vagy pedig a vagonban minden ráfizetés nélkül válthat jegyet.

Amint emlitettem, a kombinált jegyek hossza egy métertől 5 méterig váltakozik. Az egyirányu jegyek egyszerü kis vékony kartonok. A konduktőrök rendkivül előzékenyek és szolgálatkészek és „a szalonmodor tetőpontján állanak", a mennyiben *a vasutas az utashoz vagy fütyülve, vagy gumit rágva közeledik, a köszönést nem ismeri és az utast egy kaptafára, igen lakonikusan intézi el.* Ha körutazási jegye van, akkor az ő utvonalára szólót egyszerüen letépi. Ennek helyébe az ülőhelyet biztositó és az utvonal hosszára szóló kis kartonjegyet — szó nélkül a férfi kalapja mellé dugja, ha nő az illető és kalapot visel, hasonlóképpen bánik el vele, ha pedig nincs kalapja, ugy az ablakpárkányára dugja a jegyet.

Később beláttam, hogy ez a rendkivül komikus rendszer óriási előnnyel jár, még pedig amint a konduktőr belép a

Alapitási év: 1857. Alapitási év 1857.

VALÓDI

PERZSASZŐNYEGEK

nagy választékban

Domán Mihály és Fia

szőnyegáruházában, Kárász-utca 12.

vagonba, *azonnal meglátja, hol van a jegy, mert ki van zárva, hogy Amerikában valaki kalapot ne viseljen.*

Az *étkező kocsik* ugyanolyan rendszerü kocsik, mint az európaiak, azzal a különbséggel, hogy *menü-rendszer nincs*, csak á la carte, de ez rendkivül drága. Sok vonaton, ahol étkező kocsi nincs, egy büffé van, amit egy néger kezel.

Baltazár Dezső református püspök és Horthy István egyházkerületi főgondnok Szegeden.

Lélekemelő ünnepségük lesz vasárnap a szegedi reformátusoknak. Vasárnap avatják fel ugyanis az ujszegedi református egyházközség imaházát, amely ünnepélyre Szegedre érkezett *Baltazár* Dezső dr. református püspök, vitéz *Horthy* István egyházkerületi főgondnok és *Harsányi* Pál, a békésbánáti egyházmegye esperese. Az előkelőségeket az állomáson ünnepélyesen fogadták. Az üdvözlő beszédet Bartók György dr. professzor mondotta. Szombaton este 6 órakor a tanácsteremben közös, ünnepi presbiteri gyülés volt. A szegedi és az ujszegedi egyházak együttes presbiteri gyülésén az egyházkerület elnökségét, az egyházmegye esperesét üdvözölte dr. *Széll* Gyula egyházközségi főgondnok, egyházmegyei gondnok, majd *Bakó* László lelkész röviden elmondotta az ujszegedi református missziói egyházközség megalakulásának a történetét, rámutatott jelenlegi állapotára, nagy hivatására, végül pedig bejelentette, hogy „Az uj magyar hajnal temploma" szimbólikus névvel Isten segedelmével az uj esztendőben a második szegedi református templom épitésének gondolatával lépnek a gyülekezet, de egész Szeged városa és a magyarság szine elé! Az ünnepi presbiteri gyülést dr. Baltazár Dezső püspök zárta be.

Vasárnap, a program szerint, háromnegyed tizkor indulás Ujszegedre. A szegedi református templomnál, a Kálvintéren az elemi iskolások, az ujszegedi felavatandó imaháznál pedig a középiskolások serege köszönti az egyházkerület lenökségét. 10 órai kezdettel ünnepi istentisztelet lesz. Az Igét hirdeti, imádkozik és áldást mond: dr. Baltazár Dezső püspök. A keresztség sakramentumát kiszolgáltatja dr. Baltazár Dezső püspök.

Azok számára, akik az imaterembe már nem jutnak be, párhuzamos istentisztelet lesz a Vakok Intézete tornacsarnokában. Szolgál dr. Godács Imre vásárhelyi lelkész.

Fél 12 órai kezdettel az egyházkerület elnöksége küldöttségeket fogad az ujszegedi paróchián. 2 órakor közebéd a Tisza-szálló nagytermében. 5 órakor a szegedi református templomban a KIE vallásos ünnepséget tart, amelyen bibliát olvas és áldást mond dr. Baltazár Dezső püspök, imádkozik Harsányi Pál esperes és a KIE munkáról előadást tart Töltéssy Zoltán lelkész, a Keresztyén Ifjusági Egyesületek Nemzeti Szövetségének főtitkára.

Az egyházkerület elnöksége Szegedről az esti fél nyolcas gyorsvonattal utazik el.

Dr Salgó és Társa Textikeresk. r. t. (Ezelőtt Excelsior) 5% engedményt ad lapunk olvasóinak az árengedményre jogositó szelvény ellenében.

— **Elegánsan öltöző hölgy** és jóizlésü férfi csak **Del-Ka-cipőt** visel. — **Del-Ka-Hungária R.-T. Kárász-utca 14.**

KÉRJE A FŰSZERKERESKEDÉSBEN
A MOST MEGJELENT,
148 RECEPTET TARTALMAZÓ,
SZINES KÉPEKKEL ILLUSZTRÁLT
DR OETKER-FÉLE
RECEPTKÖNYVET
ÁRA 30 FILLÉR

HA A FŰSZERESNÉL NINCS, FORDULJON KÖZVETLEN HOZZÁNK:
DR OETKER A. GYÁRHOZ
BUDAPEST, VIII, CONTI-U. 25.

A 127 receptet tartalmazó „Hogyan készül a jó sütemény?" cimü könyvecskét kivánatra továbbra is ingyen és bérmentve küldöm.

SZŐNYEGEKET
müvészies kivitelben, országosan elismert, legjobb készitőjénél vásároljunk.
MINDENFÉLE SZŐNYEGEK
szakszerü javitását jutanyosan vállalom.
Állandó kiállitás! Gépi szőnyegek, takarók, paplanok, átvetők, függönyök stb. jutányos árban kaphatók.
Gábor szőnyegáruháza
Rosmann-palota, Kárász-u. 8

x **A gáztüzelés olcsóbb, tisztább, kényelmesebb a szén- és fatüzelésnél s nagy időmegtakaritással jár.**

A városi zálogházról.

A városi zálogház immár végérvényesen befejezve, Zrinyi uccai uj helyiségében készen áll szociális hivatásának betöltésére. **Fonyó** József igazgató bizvást meg lehet elégedve azzal a munkával, amit ez intézmény létrehozatala és munkába állitása körül kifejtett. Mert bár tulajdonképpen szomoru feladat megoldására vállalkozott a város akkor ,amikor a nincstelenek és az utolsó értéktárgyakhoz nyuló megszorultak pillanatnyi hiteligényét akarta kielégiteni, mégis, ha arra gondolunk, hogy ezt a missziót hányféleképpen lehet betölteni: a város zálogház müködését jótékonynak, emberinek és megértőnek kell jellemeznünk.

Mert, amint meggyőződtünk, itt nincsen szó olyan módszerekről, amelyek a kölcsönre szorulók szomoru helyzetét ki akarnák használni, még azzal sem, hogy a megengedett maximális kamatlábat számitanák fel a betevőnek, avagy, hogy tulszigoruan vennék a lejárati határidő körül megállapitott terminusokat.

Meggyőződtünk arról, hogy a zálogkölcsönök után felszámitott kamatláb **jóval alacsonyabb az engedélyezettnél:** bizonyságot szereztünk arról, hogy a nyujtott kölcsönök a tárgyak értékének szokatlanul magas százalékát teszik ki és állithatjuk, hogy a kamatlábat még akkor sem emeli a városi zálogház, amikor pedig a Nemzeti Bank és vele együtt a többi pénzintézetek is magasabb percentet számitanak fel az időközben kihelyezett kölcsönök után. Ez azért nevezetes és az első pillanatban szinte érthetetlen, mert a városi zálogház is kölcsönből fedezi üzemtőkéjének szükségleteit. Mindenképpen indokolt lenne tehát, ha a zálogház követné a bankok példáját. A magyarázat abban rejlik, hogy a városi zálogház jövedelmének egy jelentős részét éppen arra használja fel, hogy ezeket a kamatdifferenciákat fizesse. Vagyis, hogy bár maga a nagyobb percentet fizeti forgótőkéje után, azonban az intézményt igénybevevő kisemberek helyzetének megkönnyitésére ezt a kiadási többletet nem háritja át reájuk, hanem a nyereség rovására irja.

Ilyen szociális gondolkodást tapasztaltunk továbbá a lejárt tárgyak meghosszabbitásánál is. Mig más városok, igy Budapest zálogkölcsön-intézeteinél is, az árverésre kitüzött határnapon már egyáltalában nem lehet meghosszabbitásokat eszközölni: addig a szegedi városi zálogház az árverést megelőző utolsó félórában is elfogadja a prolongációt.

Ha már az árveréseknél tartunk, ugy meg kell emlitenünk, hogy azok joggal érdemelték ki már eddig is azt a népszerüséget, aminek a város egész közönségénél örvendenek. Szó sincs itt hiéna-rendszerről, egyáltalában a kényelmes, tiszta, barátságos helyiségben lefolyó egész aktus már a legnagyobb érdeklődés esetén is simán, zökkenés nélkül bonyolódik le. Ékszerek, képek, háztartási és mütárgyak, ruhanemüek és kerékpárok cserélnek a leggyakrabban gazdát. Aki az ilyen árveréseken vásáról, bizvást megnyugodhatik, hogy jó dolgot szerzett be jutányos áron. Még látványosságnak, vagy szociális tanulmánynak is érdemes egy ilyen árverést megtekinteni. Nemcsak azért, mert nagyszerü alkalmi vételek kinálkoznak, hanem, mert az ilyenkor feltáruló kép plasztikus keresztmetszetben mutatja be a vidéki nagyváros lakosságának helyzetét 1928-ban.

Végül egynéhány statisztikai adat: a városi zálogház fennállása óta 420 ezer pengőn felüli összeget helyezett ki, 50 ezernél több tételben. E pillanatban mintegy 15 ezer tétel van raktáron, közte 400-nál több kerékpár.

Mindent összevéve: a városnak aligha van népszerübb és emberibb missziót betöltő „üzeme", mint a zálogház.

Kass-szálló
Renaissance Bar.
Világvárosi szórakozóhely
Nyitva: reggel 5 óráig.
Szenzációsan uj müsor:
Baronesse **Cornelio Masmer**
angol tánc
Darvas Magda balett táncosnő
Garbois & Vortes
a budapesti Moulin Ruege-ből. Akrobatikus és plasztikus duett.
Sonja Bragowa
a párisi Casino de Paris Revue táncosnője
Laa & Jolly
a berlini Trocadero starjai. Excentrikus tánccduett.
Müsor után az uri közönség táncol
Tomka Jazz-Band.

— **Kérjük előfizetőinket és hirdetőinket,** hogy az előfizetési, illetve hirdetési dijakat **csakis** lebélyegzett szabályszerü nyugta ellenében fizessék ki a kiadóhivatal által hozzájuk küldött pénzbeszedőinknek. **Pénz felvételére más nem jogosult; esetleg másnak kifizetett összegeket nem ismeri el a KIADÓHIVATAL.**

Klebelsberg kultuszminiszter ünnepélyes fogadtatása Szegeden.

Klebelsberg Kúno gróf kultuszminiszter szombaton reggel 4 órakor az éjszakai személyvonathoz csatolt szalonkocsiban Szegedre érkezett. A szalonkocsit a vonat beérkezése után mellékvágányra tolták és kocsijában reggelig pihent a kultuszminiszter. Kilenc órára volt kitüzve az ünnepélyes fogadtatás, de már jóval kilenc óra előtt gyülekeztek a kultuszminiszter fogadtatására érkezett notabilitások. Megjelent a Szeged állomáson **Aigner** Károly dr. főispán, **Glattfelder** Gyula dr. megyéspüspök, **Várhelyi** József pápai prelátus, **Fodor** Jenő helyettes polgármester, **Dézsi** Lajos dr. az egyetem rektora, a tanács kiséretében, **Szalay** József dr. kerületi rendőrfőkapitány, a város tanácsa, valamint a különböző hatóságok, intézmények, egyesületek és körök kiküldöttei.

Az állomáson disszázad fogadta a kultuszminisztert, aki ezuttal Horthy Miklós kormányzó képviseletében jelent meg Szegeden. A kultusz-

Az ünnepélyes fogadtatás után Klebelsberg miniszter kiséretében érkezett **Madarász** István dr. miniszteri tanácsos.

Kúno gróf kiséretével autóba szállt, majd 11 órakor megjelent a fogadalmi templomban az ünnepi misén. A kultuszminiszter ugyanis magával hozta azt a diszes ornátust, amelyet a kultuszkormány a Fogadalmi-templomnak ajándékozott. Glattfelder Gyula dr. megyéspüspök ebből az alkalomból szombaton délelőtt 11 órakor ünnepi misét pontifikált, amelyen megszentelte azt a diszes ornátust, amelyet Klebelsberg Kúno gróf személyesen adott át a Fogadalmi-templom részére. Az ünnepség fényes keretek között, a város notabilitásainak jelenlétében a Fogadalmi-templomnak még használaton kivül levő főhajójában folyt le.

Vasárnap délelőtt 10 órakor Glattfelder Gyula dr. csanádi püspök, a kultuszkormány által adományozott uj ornátusban főpapi misét pontifikál, szentbeszédet mond, melyben beszámol XI. Pius pápánál tett látogatásáról, egyben külön felhatalmazással apostoli áldást ad. A szentmise Klebelsberg Kúno gróf kulutszminiszter jelenlétében fog lefolyni, mely alkalommal **a kultuszminiszter Horthy Miklós kormányzót képviseli.** A szentmisén a hatóságok képviselői is megjelennek, az egyetem pedig testületileg vesz részt. A szentmise után lesz **a sub auspiciis Gubernatoris doktorrá avatás az egyetemen.** A doktorrá avatás 16-án, déli 12 órakor kezdődik az Aulában. A diszülésen a következőket avatják doktorrá a kormányzó gyürüjével: **Klug** Mária Margit orvostudományi, **Goltner Dénes** Lajos és **Lányi** János jogtudományi doktorjelölteket.

Vasárnap délután fél 6 órakor résztvesz a kultuszminiszter a Katolikus Kör adventi délutánján, melyen nagy beszédet mond és hétfőn reggel a budapesti gyorsvonattal tér vissza a fővárosba.

A tanyakérdéshez.

Irta: **L—g.**

Az utóbbi években a kultuszminiszter jóvoltából hatalmas léptekkel halad a szegedi tanyavilág uj fejlődési és boldogulási lehetőségek felé. A tanyavilág beiskolázása az a magvetés, amelyből csak jobb jövő fakadhat. A nagyobb tudással szélesebb látókörrel rendelkező tanyai generáció más szemmel, derültebb lélekkel nézi a lába alatt porladó földet, mint ősei. Megérti az idő szavát és a racionáliisabb gazdálkodásnak nem állja utját a maradiság és az ujitástól, áldozattól való lélelem. A tanyavilág jobb boldogulásának első alapköve tehát *az iskola.*

Nemrég a *Szegedi Szemlé*-ben felhivtam a figyelmet arra, hogy milyen uton-módon lehet azt a fejlődési folyamatot siettetni, amely a többtermeléshez vezet. Mintagazdaságok létesitése, a városi földek bérlőinek gazdálkodását irányitani, a kezdet nehézségeiben anyagilag támogatni; azok a feladatok, amelyeknek megvalósitása hatalmas lépés a sokat hangoztatott többtermelés felé.

Most a tanyavilág egy másik, nagyhorderejü és ma orvosolhatatlan problémáját kivánom hangsulyozni, amely a fejlődés szempontjából óriási fontosságu és ez *az utkérdés.* A mély, sáros eső és télviz idején járhatatlan tanyai utak nem kis mértékben járultak hozzá a tanyavilág elmaradásához. Ezeken a feneketlen utakon akad meg a terméssel a városba iparkodó kocsi és ezeken az utakon nem jutnak ki a tanyákra a modern gazdálkodás eszközei. Az utak jóságával használhatóságával mondhatni egyenes arányban áll a gazdák, a város bérlőinek jövedelme, fizetőképessége.

Ezzel azt akarom mondani, hogy *az utkérdés a többtermelés szempontjából majdnem olyan fontos, mint az iskola.* Az utkérdés fontosságával arányban áll az a nehézség, amely ennek a problémának megoldása elé tornyosul. Szeged város határa óriási terjedelmü. Több száz kilométer hosszuságu jó utra lenne szükség, hogy csak a főbb utvonalakat minden időben járhatóvá tegyük, de akkor még mindig rengeteg járhatatlan rövidebb ut zárná el a tanyák százait a főutvonalaktól. A tanyavilág utproblémája épp ezért mindaddig megoldhatatlan marad, mig a jelenlegi tanya és bérleti rendszer módositásra nem kerül.

Az utkérdést csak akkor lehet igazán megoldani, ha a város a tanyaközpontok további kiépitését tüzi ki célul. Ehhez azonban szükséges a jelenlegi bérbeadási rendszer módositása, mert a jelenlegi szabályok szerint csak annak a bérlőnek hosszabbitják meg a szerződését árlejtés nélkül, aki a bérleten beruházást végzett. Ez a beruházás a legtöbb bérleten a tanyai lakóház és a gazdasági épületek. De a bérleten való beruházások nem szolgálják a központokba való letelepedés ügyét, sőt éppen ellenkező hatásuak.

A központi csoportosulás közigazgatási, kulturális, sőt gazdasági előnyeit fölösleges részletezni, hiszen közismertek. A városi földek bérbeadási módjának megváltoztatása esetén tehát gondolni kell a központositásra is, amelynek megvalósitási kérdésére legközelebb visszatérek.

Adattár.

Rovatvezető: **Lugosi Döme dr.**

*

Vasvári Kovács József

színész életrajza és naplója.

Irta és a naplót sajtó alá rendezte:
Lugosi Döme dr.

*

1851.

Január 12.

Kaposvár. (Somogy-m.)

Bács Károly ig., Bácsné, v. Kovács József, Sipos Károly, Szegedi Berta, Szegedi Sándor, Szegedi Sándorné, Zarka József, Zserán. Mükedvelők: Hári János, Simon István, Ugrai.

Április 8.

Marcali (Somogy m.)

Báis Károly ig. Bácsné, Hári János, v. Kovács József, Sipos Károly, Szegedi Berta, Szegedi Sándor, Szegedi Sándorné, Ugrai, Zarka József, Zserán. Hári János és Ugrai itt lettek szinészek.

Május 4.

Nagybajom. (Somogy m.)

(Társulat u. a.)

Mükedvelők: Gosztonyi, Pataki János.

Május 28.

Szigetvár (Somogy m.)

(Társulat u. a.)

Julius 6.

Mohács. (Baranya m.)

Bács Károly ig., Bácsné, *Hári János, — Kocsi Ballasovszky Bella, v. Kovács József, Sipos Károly, Szegedi Berta, *Szegedi Sándor, *Szegedi-né, — Szenesi, Ugrai, Zarka József, Zserán.

Augusztus 20.

Tolna (Tolna m.)

Bács Károly ig., Bácsné, Kocsi Bellasovszky Bella, v. Kovács József, Sipos Károly, Szegedi Berta, Szenesi, Ugrai, Zarka József, Zserán.

Itt csak hatot játszottunk.

Augusztus 29.

Bonyhád. (Tolna m.)

Bács Károly, Bácsné, Kocsi Bellasovszky Bella, v. Kovács József, Sipos Károly, Szegedi Berta, Szenesi, Ugrai, — Ujfalusi Sándor (ifj), — Ujfalusiné Barabás F. Lilla, Zarka József, Zserán.

Mükedvelők: Paksi, Paksiné.

December 8.

Szegszárd. (Tolna m.)

Bács Károly ig., Bácsné, Kocsi Bellasovszky Bella, v. Kovács József, — Lengyel János, — Lengyelné, Sipos Károly, Szegedi Berta, Szenesi, Ugrai, Ujfalusi Sándor, Ujfalusiné, Zarka József, Zserán.

Mükedvelők: Borovszki, Diczendi Pál, Séner erenc, Séner Imre.

Március 5.

1852.

Március 5.

Bonyhád. (Tolna m.)

(Társulat u. a.)

Itt Bács Károly lemondott az igazgatásról s Ujfalusi Sándor vette át (a vezetést), ami két hétig tartott. Itt mentünk szét, mint a csirkék. Volt is nagy zürzavar, adósságok, levelezések, kellemetlenségek, mig végre a fogadóba be nem lép egy nagy Heros teli tárcával és tudakozódik Ujfalusi Sándor igazgató felől. Néztem, hogy vajjon ki lehet ez? Később megtudtam, hogy ez Hetényi József szinigazgató. Volt öröm, (hogy van) ki megment bennünket. Végre tehát Hetényi elvitte magával Ujfalusit nejével, Szegedi Bertát, Szenesit, Ugrait és Zsarkót. Engem is igen hivott, de én azelőtt egy fél évvel Szöllősy Mihály és Szuper Károly (igazgatók) társulatához igérkeztem s oda (is) mentem Sipos Károllyal és Kocsisovszky Bellával.

E társulatnál találtam:

Bohári Endre, Csehfalvi Antal ü., Fekete Gáborné, Hári János, Kocsisovszky Tini, Kocsisovszky Alajos, Mátyási József (itt még játszani szokott), Sárközi, Szathmári Emil s., Szegedi József, Szegediné t., Szöllősi Mihály ig., Szöllősiné Tomassi Julia, Szöllősi Nina gy., Szuper Károly ig., Szuperné Fekete (Morocza) Antonia, Timár János.

Szöllősi és Szuper igazgatók alatt.

Május 4.

Veszprém. (Veszprém m.)

*Bohári Endre, Csehfalvi Antal ü., — Fehérváry Antal, — Fehérváryné Hollay Anna, Fekete Gáborné, Hári János, *Kerekes Ferenc g., Kocsisovszky Bella, Kocsisovszky Tini, Kocsisovszky Alajos, v. Kovács József, *Mátyási József, *Sárközi, Sipos Károly, Szathmári Emil s., Szegedi József, Szegediné, Szöllősi Mihál yig., Szöllősiné, Szöllősi Nina, Szuper Károly, Szuperné, *Timár János, — Ugrai, Gyulai Ferenc.

*

A napló a neveket sokszor megcsonkitja, vagy helytelenül emliti. Igy a Kocsisovszky-ak nevét Kocsi-ra rövidíti. A naplóban Csehfalvi Antalként szereplő szinész neve a szinlapokon és zsebkönyvecskékben Cseh Antal néven fordul elő.

*

Junius 8.

Keszthely. (Zala m.)

Csehfalvi Antal ü., Fehérváry Antal, Fehérváryné, Fekete Gáborné, Hári János, Kocsisovszky Bela, Kocsisovszky Tini, Kocsisovszky Alajos, v. Kovács József, Sipos Károly, *Szathmári Emil s., Szegedi József, Szegediné, — Szölke Szöllősi Lajos, Szöllősi Mihály ig., Szöllősiné, Szöllősi Nina gy., Szuper Károly ig., Szuperné, Ugrai.

Őfelsége, Ferencz József ekkor utazott keresztül.

Augusztus 9.

Körmend. (Vas m.)

Csehfalvi Antal ü., Fehérváry Antal, Fehérváryné, Fekete Gáborné, Hári János, Kocsisovszky Bela, Kocsisovszky Tini, Kocsisovszky Alajos, v. Kovács József, Sipos Károly, Szegedi. József Szegediné, Szölke-Szöllősi Lajos, Szöllősi Mihály ig.,

Szöllősiné, Szöllősi Nina gy., Szuper Károly ig., Szuperné, Ugrai.

Szeptember 6.

Kőszeg. (Vas m.)

Csehfalvi Antal, Fehérváry Antal, Fehérváryné, *Fekete Gáborné, Hári János, *Kocsisovszky Bella, Kocsisovszky Tini, Kocsisovszky Alajos, v. Kovács József, *Sipos Károly, Szegedi József, Szegediné, Szentkúty Mihály, Szölke-Szöllősi Lajos, Szöllősi Mihály ig., Szöllősiné, Szöllősi Nina, Szuper Károly ig., Szuperné, Ugrai.

November 1.

*

A Szöllősi-Szuper igazgatást az egykori szinészek érdeme szerint dicsérték. Szentkuty is megemliti emlékezéséiben, hogy nagyobbrészt ott tanulta nagy szerepeit: Hamzsa béget, Disabult és Quasimodót. *(S. K.* 14.)

*

Szombathely (Vas m.)

Csehfalvi Antal, Fehérváry Antal, Fehérváryné, Hári János, — Hunyadi Vilma, v. Kovács József — és *Pájer Károly, — Pesti Béla, — Szathmári Emil s., *Szegedi József, *Szegediné t., Szentkúty Mihály, Szöllősi Mihály ig., Szöllősiné, Szöllősiné, Szöllősi Nina gy., Szuper Károly ig., Szuperné, Ugrai, Veszprémi István.

Pájer Károlyt ugy csaptuk el.

Szentkuty nevét a napló e helyen tévesen nem közli.

November 28.

Kőszeg. (Vas m.)

— és Bari, Csehfalvi Antal, Fehérváry Antal, Fehérváryné, Hári János, — Horváth György, — Horváthné Pap Erzsébet, Hunyadi Vilma, v. Kovács József, Pesti Béla, — Rózsa Gyula, Szathmári Emil s., Szentkúty Mihály, Szöllősi Mihály ig., Szöllősiné, Szöllősi Nina gy., Szuper Károly ig., Szuperné, Ugrai, Veszprémi István, — Völgyi György, — Völgyiné Temmer Sarolta, — Zarka József.

Rózsa Gyula itt lett szinész.

December 20.

Székesfejérvár. (Fejér m.)

Csehfalvi Antal, Fehérváry Antal, Fehérváryné, — Fekete Gáborné, — Gönczi Soma, — Gönciné Csuka Laura, Hári János, *Horváth György, *Horváthné, *Hunyadi Vilma, — Kerekes Ferenc, — Kocsisovszky Alajos, — Kocsisovszky Tini, v. Kovács József, *Pesti Béla, *Rózsa Gyula, Szathmári Emil c., Szentkúty Mihály, Szöllősi Mihály ig., Szöllősiné, Szöllősi Nina, Szuper Károly ig., Szuperné, *Ugrai, Veszprémi István, Völgyi György, Völgyiné, Zarka József. V. Komlósi Ida.

Rózsa Gyula és Ugrai sorozat által katonák lettek.

Főiskolai törekvések Szegeden 1790—1921-ig.

Irta: **Gál Ferenc,** tanár.

XX.

A bizakodó hangot azonban nemcsak Trefort szavai idézik elő, hanem az a körülmény is, hogy Pozsonyban ép ezt megelőzőleg nagy antiszemita zavargások voltak, amit a lapok Pozsony ellen kihasználnak. Azután a pozsonyi egyetemi bizottságban is meghasonlás történik. Szeptember végén üléseznek s az ülésen bejelenti a főispán, hogy a város 100.000 forintot ajánlott fel az egyetem céljaira s az országos ellenpropaganda sem ad okot semmi aggodalomra és felemliti, hogy ha állami egyetemet mégsem sikerülne létesiteni, akkor katholikus egyetemet fognak felállitani, amit ő már Simor primással meg is beszélt és egyben bemutatja Trefort leiratát is, amelyben az kijelenti, hogy ha Pozsonyban katholikus, Debrecenben protestáns egyetemet akarnának csinálni, ő abban az esetben, ha teljes egyetemről van szó, engedélyt kér őfelségétől a törvényjavaslat benyujtására. Ezen az uj szituáción teljesen fennakad a tanácskozás. Geduly szuperintendáns és egy pár bizottsági tag ott hagyja az ülést ugy, hogy érdemleges határozatot nem tudnak hozni.

Ezek a viszonyok lelkesitik fel annyira Szegeedt, hogy siet a kormánybiztostól a törzsvagyon elidegenitésére vonatkozó felsőbbhatósági jóváhagyást megszerezni, hogy a felajánlott telkek az egyetem céljaira minél előbb felszabaduljanak. Tisza Lajosnak erre adott válasza a novemberi közgyülésen szerepel, amelyben értesiti a várost, hogy a jóváhagyás megadására az időt nem tartja elérkezettnek.

A nyolcvanas évek nagyarányu előmunkálatai nem vezettek eredményre, a tárgyalások megszakadtak azzal, hogy a város felterjesztésére választ nem kapott, pedig Tisza Lajosnak is kedvenc eszméje volt az, hogy az anyagilag rendbehozott város falai között a tudományok székhelyét is meglássa. De oly nagyok voltak az akadályok, hogy ő se tudta legyőzni. Bucsu-szózatában, amelyet 1883 december 31-én intézett Szeged városához, erre a kérdésre is kitér s azt mondja, hogy „Szeged senki által kétségbe nem vonhatólag az országnak második városa, az Alföldnek pedig az első városa, nemcsak népességre és kiterjedésre, de tekintélyre és befolyásra is központ, amelyben összefutnak az állami közigazgatás egyes ágainak szálai az Alföld nagy vidékéről. Gyujtópontja a tudományos müveltségnek, a szellemi haladásnak, forrás, amelyhez tódul az egész Alföld ifjusága, hogy tudományszomját olthassa, hogy elsajátitsa magának a magasabb foku müveltséget és azután, mint annak apostola széledjen el a különböző életpályákra az országban." Tehát ez lett volna az álom, ezért küzdött Szeged eddig s fog még küzdeni, amig célját eléri.

Kassa 1882 nyarán ujabb feliratot készitett s azt ezuttal a képviselőházhoz terjeszti fel, amelyet az a minisztériumnak ad ki, hogy a közoktatásügyi bizottságban tanácskozás tárgyává tétessék. Ez 1883 május 7-én szakértekezletet hiv egybe, amely értekezletnek az előadója Berzeviczy Albert. Az összehivott tudósok ahány, annyiféle felfogást vall s mind más és más módon szeretné felsőbb oktatásunkat előbbrevinni. Lánszy Gyula képviselő elfogadja Csengery Antalnak 1878-ban megállapitott elveit és Kantz Gyulával szemben, aki kijelentette, hogy impossibilitásokkal nem akar foglalkozni, azt mondja, amit Fodor és Eötvös, hogy lehetetlenség nincsen a kérdésben, csak nehézségek vannak, amelyeknek elháritására a társadalom, kormány és törvényhozás tervszerü munkájára van szükség. Szól a jogakadémiák beszüntetéséről vagy legalább is megreformálásáról, nem helyesli, hogy a theológiai fakultást az egyetemről számüzik és a végén kijelenti a székhely kiszemelésére nézve, hogy „a locális érdekek kis játékai" a kérdés eldöntésénél nem jöhetnek tekintetbe.[76] Komolyabb lépés azonban ez után az értekezlet után sem történik, de viszont a kérdés nem is alszik el.

1884-ben ismét megjelenik egy röpirat Pozsony érdekében,[77] amelyben a szerző röviden megemliti, Pozsony és Szeged versengését, hivatkozik a jogakadémiák tarthatatlanságára, összehasonlitást tesz hazánk és Európa többi államaiban a lakosság száma és a fennálló egyetemek száma között s miután Pozsony előnyeit az egyetem elhelyezése szempontjából felsorolja, kegyesen megengedi, hogy Pozsony után Szeged is „idővel" egyetemi város legyen. Azt mondja: „A magas kormánynak erkölcsi kötelessége, hogy a tulajdonképeni specifikus magyar faj — mely fájdalom, a magasabb müveltség dolgában ott nagyon is el van hanyagolva — szintén részesüljön az állam részéről a kultura és felsőbb kiképzés áldásaiban." Viszont azonban megállapitja azt is, hogy Szeged az oka annak, hogy a harmadik egyetem létesitése nem sikerült, mert ha igényeivel fel nem lép, régen meg volna az Pozsonyban.

Pár év mulva 1887-ben a második gimnázium megnyitásával kapcsolatosan ismét többször emlegetik az egyetemet, amelynek elnyerése ahoz van kötve, hogy hol vannak a legkiválóbb közmüvelődési eszközök s azt mondja a cikkiró, hogy ha „egyetemi városnak készülünk és ha ez az aspiráció komoly, azon kell lennünk, hogy a vidéki tanulókat még nagyobb tömegbe vonjuk falaink közé."[78] Ebben az időben fordul meg Tisza Lajos, mint Szeged képviselője a városban, jól tudja, hogy mit várnak tőle a szegediek s egyik beszédében azt mondja erre vonatkozólag „ugy vagyok meggyőződve, hogy a kormánykörökben sem tartják a Szeged érdekében teendő intézkedéseket befejezettnek, ami pedig engem illet, azt ugyis tudják önök, hogy amig élek, nem fogok megszünni mindazon intézkedések létrehozását sürgetni, amelyek a fentebbi cél (közmüvelődési központ) elérésére mulhatatlanok.[79]

Az ország ezeréves fennállásának megünneplése, az erre való előkészület szolgáltat alkalmat arra, hogy az egyetem létesitésének a gondolata, amely eddig sem aludt el, ujra előtérbe kerüljön. Ezuttal Debrecen volt a kezdeményező a felekezeti egyetem tervével. 1892 szeptember havában határozza el, hogy főiskoláját egyetemmé fejleszti és erre 200.000 forint alapitványt tesz, amit a kormány jóvá is hagy.

tatásunk reformja. Bud. Szemle. 83. l.

[77]) Pávai Vajna Gábor: Pozsony és a harmadik egyetem, Pozsony, 1884.

[76]) Lánczy Gyula: A harmadik egyetem és felsőbb ok-

[78]) Szegedi Hiradó 1887. aug. 2.

[79]) Szegedi Hiradó, 1887. szeptember 12.

Magyar Kender-, Len- és Jutaipar Részvénytársaság

Sürgönycim: VULPES SZEGED.
Telefon: 19, 592, 755.

Nemzeti Hitelintézet RT. szegedi fiókja fa- és széntelepén
Kossuth Lajos sugárut 37. szám. — Telefon 16—91.

I-a Wildenstein-segeni porosz kőszén	P	**6.80**	I-a Dorongmentes II é. bükkhasáb tüzifa	P	**3.40**
I-a Hindenburg porosz diókoksz	P	**8.10**	I-a „ „ tuskózott „	P	**3.70**
I-a Kétszermosott kovácsszén	P	**8.10**	I-a „ „ apritott „	P	**4·—**
I-a Pécsi 7000 cal. tojás boulette	P	**5.20**	Bükkhulladék	P	**2.90**
I-a Nádujfalusi darabos kőszén	P	**3.50**	I-a Retorta faszén	P	**12.—**
I-a Nagybátonyi rostált akna kőszén vagontételben	P	**2.80**	I-a dorongmentes II. é. bükkhasáb tüzifa vagontételben	P	**3·16**
I-a Nagybátonyi darabos kőszén vagontételben	P	**3.20**			

Házhozszállitásért 20 behordásért 10 fillért számitunk.

Szinház

Salome.
Parasztbecsület.

I.

Az Aida után a városi szinház következő jelentős müsora a *Parasztbecsület* és *Salome* volt. Komolyabb figyelmet és vitát provokált a két mü együttes előadása, mi azonban ebben semmi különösebbet nem találunk Mascagni halhatatlan melódiái mellett jól megfér Salome megrázó erejü drámája és a közönség zenei megfigyelése is fokozottabb, mert különböző irányban van lekötve. Különösen azok, akiknek mély intuiciója mellett arányosan növekedik az elkerülhetetlen fáradtság; azok személyére bizonyos könnyedséget jelentett az egyik mű zenei jellegének hiánya. Viszont Saloma nagyhatásu jelenetei végsőkig előkésziteni alkalmasak a Parasztbecsület azonos hatásait.

II.

Wilde Salomejának érdekfeszitő cselekménye élmény a megértők számára. Sajnos, voltak kisebb hibák, különösen a drámai kifejlődés hiányzott akkor, amidőn csucspontját kellett elérnie. De az együttes összmunka mégis megfelelő. Voltak zökkenések, amelyek magukra vonták a közönség figyelmét, de érdemtelenül. Néhány kitünően megjátszott jelenet mellett ezek eltörpültek és a mü előadásának értékéből mit sem vontak le. *Peéry* Piri alakitását emelkedő mozzanatok vitték előre. Jól érvényesül szenvedélyes játéka; csak a rendkivül nehéz végjelenetben maradt tompább. Bizonyos, hogy a következő előadásokon ez is sikerülni fog. Tánca jól hatott, de ez a jelenet talán még erótikusabb szinezést kiván. *Földényi* László Heródese állott a cselekmény központjában. Néhol talán tulzottan erősen uralták az alantas szenvedélyek, de munkája teljesen egységes volt, magával ragadta közönségét. *Kovács* Károly Jochanan szerepében kissé merev volt, ami azonban a komolyság és fenségesség határán járt. *Komjáthy* Mária jól oldotta meg feladatát.

III.

A *Parasztbecsület* birálatát azzal kell kezdenünk, hogy az operai együttes munkáját kitünően segitette elő a karszemélyzet csaknem hibátlan összjátéka. *Fridl* Frigyes karmester az opera egész irányitását kitünően vezette. *Szász* Edith a tőle szokott finomsággal alakitotta Santuzza sezrepét és ami nála különösen kiemelkedik, játéka abszolut biztos és közvetlen. *Szórád* Ferenc Turiddó alakitásáról csak a legnagyobb elismeréssel lehet beszélni. A játék maga megfelel temperamentumának, hangja a felsőbb regiszterekben is jól feküdt. Abszolut biztosan énekelt. *Gaizler* Lola és *Bihari* Sándor nagyszerü együttest adtak. A müvészek és *Fridl* Frigyes munkáját teljes mértékben honorálta a közönség és meleg tapsokkal tüntetett mellettük. A legnagyobb bizodalmunk van az operai együttessel szemben. (b. b. dr.)

Heti müsor:

Vasárnap délután: *Mary Dugan bünpöre.* (Mérsékelt helyárakkal.)

Vasárnap este: *Három a kislány.* (Ocskay Kornél dr. vendégfelléptével.)

Hétfőn: *Salome.* — *Parasztbecsület.*

Kedden: *Három a kislány.* (Ocskay Kornél dr. vendégfelléptével.)

Szerdán: *Aida.*

Csütörtökön: *Az utolsó Verebély-lány.* (Premiérbérlet.)

Pénteken: *Az utolsó Verebély-leány.* (A-bérlet.)

Szombaton délután: *Mágnás Miska.*

Szombaton este: *Az utolsó Verebély-lány.*

Vasárnap délután: *Szegény leányt nem lehet elvenni.* (Mérsékelt helyárakkal.)

Vasárnap este: *Az utolsó Verebély-lány.*

Az utolsó Verebély-lány.

Operett 3 felvonásban. Drégely Gábor: „A kisasszony férje" cimü vigjátékából. Irta: Harmath Imre. Zenéjét szerzette: Ábrahám Pál.

Dorozsmay István	Szakács Zoltán
Halmy Berci	Páger Antal
Wallakeövy Ármin	Vágó Arthur
Zamárdy Béni	Herczeg Vilmos
Gáthy Pál	Földényi László
Tamás Tamás	Veszely Pál
Nelly	Sz. Patkós Irma
Forró Sári	Dayka Margit
Tamásné Zsuzsi	Keleti Erzsi
Gáthyné Erzsi	Wlassits Györgyike
Annuska	Futó Klári
Tusi	Némethné
Gyuri	Koháry Pál
Laci	Csonka Antal
Mici	Hajnal Hajnalka
Frici	V. Varga Teri
Juczi	Sándor Stefi

Történik az első és második felvonás Dorozsmay István balatonfüredi villájában, a harmadik felvonás Gáthyék birtokán, Szabolcs-Almádiban.

A szinházi iroda hirei:

Az utolsó Verebély-lány. — Akik ismerik *Drégely* Gábornak *„A kisasszony férje"* cimü, a világ majdnem minden fővárosának szinpadait bejárt hires vigjátékát, azok ismerik egyszersmind *„Az utolsó Verebély-lány"* meséjét is. *Harmath* Imre és *Ábrahám* Pál operettjének strukturája talán ugyanigy nevezhető *énekes bohóság*-nak is, mert gyüjteménye a kifogyhatatlan kedélynek, humornak, táncnak, mókának, dalnak és mindennek, ami egy modern dalosjáték elengedhetetlen kelléke. Az irredentizmusnak is az őt megilletö hely jutott *„Az utosló Verebély lány"*-ban, amelynek mégis talán egyik

jellemzője, hogy a kórus és a girl-csoport teljesen hiányzik belőle és ennek ellenére is szines, élénk, mozgalmas.

A darabba szőtt énekszámok mindegyike frappáns, a benne szereplő kómikus-triász: *Páger*, *Vágó* és *Veszely* akadálytalanul csillogtathatja nagyszerü természetes humorát. *Herczeg* szereplese ezt a hatást bizonyára csak fokozni fogja.

Az utolsó Verebély-lány hálás és nagy müvészi tudást kivánó szerepét *Sz. Patkós* Irma játsza, aki mellett *Dayka* Margit az ő kivételes képességeihez méltó feladathoz jutott. A két bonvivant brilliáns szerepét *Szakács* és *Földényi* tölti be. *Dayka* és *Páger* eredeti táncai bizonyára meghozzák a remélt sikert. *Keleti* Erzsi és *Futó* Klári ugyancsak szimpatikus és bájos kiegészitői a kiválasztott együttesnek.

Ha még megjegyezzük, hogy *Az utolsó Verebély-lány* rendezője *Sziklay* Jenő és karmestere *Beck* Miklós, ugy az operett-ujdonság külső és belső kiállitásáról is eleget mondottunk.

Az utolsó Verebély-lány csütörtökön, pénteken, szombaton és vasárnap este szerepel a szinház müsorán.

A jövő hét többi napjainak estéit és délutánjait a közelmult legsikerültebb müsordarabjaival tölti ki a szinház. Igy sorra kerül a *Mary Dugan bünpöre*, (Vasárnap délután), a *Három a kislány* (vasárnap és kedden este, mindkét alkalommal *Ocskay* Kornél dr. vendégfellépésével); *Salome — Parasztbecsület* (hétfőn este); *Aida* (szerdán); *Mágnás Miska* (szombaton délután) és *Szegény leányt nem lehet elvenni* (vasárnap délután).

A VARGA-féle „HYPERDENT“ SZÁJVIZ a legtakarékosabb.

Előnyei: **Fertőtleniti** a szájat, **fehériti** a fogakat. **Meggyógyitja** a foghust, **megakadályozza** a fogak romlását, **megszünteti** a száj kellemetlen szagát.

Kapható:

Gyószertárakban és drogériákban, valamint **VARGA PÉTER** laboratoriumában **Kaposvár, Fő-u. 11—13.**

A Szegedi Szemle kedvezményes cégei:

Ágytoll és pehely:

Rosner Ödön, Petőfi S.-sugárut 12 5%

Bőr és bőrdiszmü:

Lacher József, Kárász ucca 12. 3—5%

Butor:

Schaffer Testvérek Feketesas u. 19 3%
Mübutorok, Slavónia tömörfa hálók. Mindennemü lakásberendezések.

Férfi é gyermek ruhák:

Baláz és Petri, Széchenyi tér 2. 5%

Gyermekkocsik:

Machnik Gyula, Kossuth Lajos-sugárut 6. sz. 5%

Tetőtől talpig ruházkodhat:

Földes Izsó, Kárász ucca 7. Mindennemü férfi-, fiu- és gyermek ruházati cikkek és az összes uridivat ujdonságok. Mérték utáni angol uri szabóság. 3 és 5%

Irodaberendező- és mechanikai vállalat:

Wirth és Rengey, Horváth M. u. 7. 3%
Remington irógépek, számoló, számozó és sokszorositó gépek nagy raktára. Speciális irodabutor gyártás.

Női férfi és gyermek kelengye:

Lednitzky József és Társa, Kárász ucca 6. szám. 5%
Köztisztviselőknek hitelt nyujtunk.

Órás és ékszerész:

Tóth József Kölcsey ucca 7. szám. Legolcsóbb beszerzés a fönti cikkekben stb. 6 havi részletfizetésre is. Állandó nagy raktár, nagy javitó mühely. Alpine svájci óra vezérképviselet. 3%

Rádió és villamossági cikkek:

Deutsch Albert, Kárász utca . 3%

Szőnyegáruház:

Gábor Szőnyegáruház Kárász u. 8. 5%
Mindennemü szőnyegek müvészies kivitelben, nyári takarók, paplanok, átvetők és függönyök stb. legolcsóbb bevásárlási forrás. Szőnyegek szakszerü javitása.

Vasáruk:

Kálló Sándor, Attila ucca 5. szám. 5%

Vasbutor és kárpitos áruk:

Rubin József, Kossuth L. sug. 8. 5%

Zsák, zsineg és kötéláruk:

Bakay E. Hid utca 2. . . . . 3%

SZEGEDI SZEMLE

Árengedményre jogositó bevásárlási szelvény.

Nyomatott a Hirlapkiadó- és Nyomdavállalat Rt.-nál, Szegeden. Felelős nyomdavezető: Sajgó József.

Az eddiginél még előnyösebb feltételek mellett vehet mindenki

gáztakaréktüzhelyeket, vizmelegitőt, vasalót stb.

a helybeli légszeszgyárnál. A legjobb világhirü gyártmányokból most érkeztek hatalmas készletek.

Érdeklődni lehet 9—12 óra között. Telefon: 2.

FIGYELEM!

1929. évi január hó 10-étől kezdve Kölcsey-utcai fényesen berendezett és felszerelt bemutató- és előadótermeinkben üzemi használatban láthatók az összes elektromos háztartási készülékek, valamint valamennyi typusu gáz-vizmelegitők, gázkonyhák, gázkályhák stb.

Bemutatás és megtekintés dijtalan!

Minden kötelezettség nélkül!

A légszeszgyár igazgatósága.

Uj divatáruüzletünk

lényegesen megnagyobbitva, modern köntösben, **8 fényes kirakattal** megnyilt a város legforgalmasabb uccájában, a

Károlyi ucca és Feketesas ucca sarkán

levő régi városi bérházban. Nagy áruraktárunk elhelyezése még itt is nehézségekbe ütközött és ezért a mai naptól kezdve

rendkivül olcsó karácsonyi vásárt

rendezünk, melynek keretében összes raktáron levő áruinkat

10%-kal leszállitott áron

bocsájtjuk a vevőközönség rendelkezésére. Kérjük készülő kirakatainkat figyelemmel kisérni és raktárunkat vételkényszer nélkül megtekinteni.

Üzleti elvünk: minden vevőnket **megbizható** áruval **szolid áron** kiszolgálni. Bizalommal várjuk jóakaróink és a nagyközönség érdeklődését.

Dr. Salgó és Társa Divatáruháza.

MÉLTÁNYOS DIJTÉTELEK

minden biztonságra kiterjedő függelékek

EURÓPA
EGYIK LEGNAGYOBB BIZTOSITÓ
INTÉZETÉNÉL

A

PHÖNIX
ÉLETBIZTOSITÓ TÁRSASÁGNÁL

Képviseletek és igazgatóságok a világ összes államaiban!

Vezérügynökség: Szeged, Kigyó ucca 2.